

Za gospodarje

Maribor, dne 3. februarja 1937.

Osnutek uredbe o sanaciji vinogradništva.

Na nekem predavanju, ki sem ga imel pred kratkim v deloma vinorodnem kraju, sem kratko omenjal tudi pripravljajoči se osnutek uredbe o sanaciji vinogradništva. Naglašal sem, da bo ta uredba, če bo kdaj res stopila v življenje in če bo taka kakor si jo mi želimo, bistveno izboljšala položaj slovenskih vinogradnikov, v manjši meri pa bo tudi neprijetna za tiste naše kmete, ki imajo nasade samorodnic, posebno šmarnice. Kakor sem poučen, so zainteresirani kmetje sprejeli to moje poročilo z zelo mešanimi občutki ter želim zato tukaj stvar nekoliko obširneje pojasniti.

V Jugoslaviji pridelujemo več vina, kot ga moremo posebno v sedanji dobi gospodarske krize doma porabiti ter smo navezani na izvoz. Vsaka država pa se posebno v dobi gospodarske krize brani predvsem uvoza tistih produktov, ki ji niso življenjsko potrebni in med katere se, upravičeno, šteje tudi vino. Vsled tega si naša država kakega pomembnejšega izvoza vina, ki bi razbremenil domači trg, nikakor ne more priboriti. Posledica tega pa je, da je doma vina preveč in vsakemu blagu, ki ga je preveč, več kot pa se ga sproti more porabiti, so cene nizke.

Razločujemo pa v Jugoslaviji dve vrsti vinorodnih pokrajin

Izrazito vinogradniške kot je to zlasti Slovenija, Dalmacija in Župa (Moravska banovina) ter nevinogradniške ali le deloma vinogradniške kot je to predvsem Donavska banovina (Banat). Kako pa razlikujemo vinogradniške in nevinogradniške pokrajine? Radi lažjega razumevanja bom uporabil le dva primera, ki sta nam najbolj znana in to sta Slovenija in Banat. V Sloveniji je vinska trta skoraj izključno zasajena na hribovitih, strmih, ilovnatih, lapornih ali peščenih legah, kjer sicer uspeva vinska trta, ne more pa uspevati

na pr. pšenica in sploh žitarice, koruza, krompir itd. Vse take lege imenujemo kratko vinogradniške. Na takih legah pa je tudi obdelovanje trte težko in drago; donos pa velikemu trudu in stroškom primeroma majhen. Saj pridelamo v Sloveniji n. pr. v Ormoško-ljutomerskih in Haloških goricah na 1 ha vinograda povprečno komaj ca 25 hl vina, dočim stanejo pridelovalni stroški na ha 3 do 5 tisoč Din. Velja, da nas v normalnih letih liter pridelanega vina stane najmanj 2 Din, če je pa letina slaba kot lani, pa nas velja liter pridelanega vina 4 do 8 Din, v izjemnih slučajih pa še mnogo več. — Temu nasproti pa je v Banatu zasajena vinska trta skoraj večinoma na ravnini, na najrodovitejši zemlji na humusu, kjer se more z najboljšim uspehom pridelovati pšenico in sploh vse žitarice in okopavnine, kakor tudi oljne in industrijske rastline. Take lege označujemo kot nevinogradniške. Obdelovanje takih vinogradov na ravnini pa je seveda mnogo lažje in cenejše, zemlje sploh ni treba gnojiti, trta se okopava s plugom kot pri nas koruza itd. Obdelovanje enega ha vinograda stane v takih legah največ 2000 Din, pridelek pa je radi rodovitnosti zemlje in drugih ugodnih pogojev mnogo večji kot pri nas ter dosega 200 hl vina na ha.

Primerjava

Sedaj pa primerjajmo. Če naš vinogradnik proda vino v normalni letini po 2 do 3 Din, ga da za lastno ceno ter mu za njegov trud in za življenjske potrebščine ne ostane nič; v slabi letini kot je bila lanska pa tudi pri ceni 4 do 6 Din za liter ne krije mnogokrat niti pridelovalnih stroškov. Če pa banaški vinogradnik proda svoj pridelek le po nizki ceni 1 Din za liter, mu ostane po odbitku pridelovalnih stroškov, davkov itd. najmanj 12.000 Din čistega donosa na ha. Kako naj potem vinogradnik iz vinogradniških pokrajin konkurira z vinogradnikom iz nevinogradniških pokrajin?!

Upoštevati moramo pri tem še to, da so ti nevinogradniški kraji pili včasih vino iz vinogradniških pokrajin, sedaj pa pride-
lujejo sami že toliko vina na svojih nji-
vah in poljih, da nele zadostujejo že sa-
mim sebi, ampak celo izvažajo vino dru-
gam. Na ta način smo prišli v nemogoče
stanje, da nevinogradniški kraji izvažajo
svoje vino v izrazito vinogradniške ter s
tem ogrožajo življenjsko eksistenco sto-
tisočev vinogradniških družin, ki na svo-
jih strmih itd. legah ne morejo z uspe-
hom pridelovati drugih kmetijskih kul-
tur.

Vprašanje direktno rodečih trt

V ozki zvezi s tem je vprašanje vina iz
direktno rodečih trt, predvsem šmarnice,
otela itd. Nikjer v vinogradniških pokra-
jinah ni direktorjev mnogo, v Sloveniji n.
pr. jih je le mali odstotek od skupne vino-
gradniške površine in še to je, ali bi vsaj
moralo biti namenjeno zgolj domači pora-
bi, ne pa za prodajo. Temu nasproti pa so
ravno v nevinogradniških ravninskih le-
gah zasajene z direktorji še ogromne po-
vršine, ki gredo v visoke tisoče hektarjev.
Ta vina iz direktorjev pa pomenijo spet
silno zmanjšanje uporabe vin iz vinograd-
niških pokrajin, ker mnogokrat popolno-
ma krijejo domačo porabo dotičnih kra-
jev. Zraven tega pa so vina iz direktor-
jev, posebno šmarnice še škodljiva narod-
nemu zdravju, radi strupenega metil-
alkohola, ki ga vsebujejo. Kakor je naš
kmet vesel, če se more pri težkem delu
okrepčati vsaj s šmarnico, tako je ven-
darle mnogokrat tudi nesrečen radi nje.
Koliko pobojev in ubojev je že med na-
šim ljudstvom povzročil strupeni metilni
alkohol šmarnice. Daleč sem od tega, da
bi ne privoščil komu okrepčila pri težkem
delu, vendar pa je mnogo boljše in bolj
zdravo okrepčilo dober jabolčnik, ali pa
izabela, ki se da gojiti na brajdaš z veli-
kim uspehom ter, vsaj kolikor mi je zna-
no, ne vsebuje metilnega alkohola. Šmar-
nica pa nam tudi kvari dober glas in s
tem tudi ceno naših plemenitih vin, ker se
jo le še prevečkrat meša med pristno vino,
kar pa pri izabeli ni mogoče. Kakor pa že
rečeno, to niti niso glavni motivi, iz ka-
terih smo mi proti direktorjem, predvsem
šmarnici, ampak dejstvo je, da s splošnim
zatiranjem šmarnice mi Slovenci zelo malo
izgubimo, pa zelo veliko pridobimo.

Država je posegla vmes

Upoštevajoč vsa že navedena dejstva se
je kmetijsko ministrstvo vendar že enkrat
postavilo na popolnoma pravilno stališče,
ki je: država ne sme in ne more dopustiti,
da zaradi konkurence vin iz nevinograd-
niških krajev propade vinoreja v vino-
gradniških krajih. Kajti na stotisoče ljudi
v vinogradniških krajih živi zgolj ali v
veliki meri le od vinograda in če mu ta
ni več donosen, nimajo kruha in ne ek-
sistence, dočim vinogradniki iz nevinograd-
niških krajev imajo eksistenco in kruha
brez vinske trte dovolj ter jim le-ta služi
le za večji denarni zaslužek. Če se to do-
bro pretehta, se šele vidi, kako neumesten
je občutek, da hoče država s to uredbo po-
segati v pravice privatne listine. Če naj
to drži, potem država tudi ne bi smela po-
seči vmes, če bi težka industrija, veletrgo-
vina itd. še tem bolj izžemala s kartelni-
mi cenami in na podobne načine kmeta in
delavca in bi mi kmetje to najbridkejšo
občutili, občutimo pa še danes, da je v tem
pogledu država vse preveč popustljiva.
Država je ravno zato tukaj, da s primer-
nimi uredbami in zakoni omogoča življe-
nje in znosno sožitje vsem svojim držav-
ljanom, ne samo tistim, ki imajo že od
narave ugodnejše življenjske pogoje ali so
bolj »spretni«¹ itd. Da je pri takem pose-
ganju države vedno nekdo prizadet je jas-
no, upoštevati pa se morejo pri tem ko-
risti šibkejših in številnejših.

Kaj pa predvideva osnutek uredbe? Po
besedilu, ki ga je izdelalo kmet. ministr-
stvo in po naših predlogih naslednje: 1.
Da se zabrani v bodoče na novo zasajati
vinograde v ravninah in s hibridi (= šmarnica
itd.) 2. Da se že obstoječi ravnin-
ski in hibridni vinogradi visoko obdavi-
čijo in se s tem poveča konkurenčna zmož-
nost vin iz plemenitih trt in vinogradni-
ških predlogov. 3. Da se iz prihoda tega
davka podpira obnova vinogradnikov ple-
menitih vrst in v vinogradniških legah,
podpira razvoj vinogradniškega zadrugi-
štva ter premira izvoz vina.

Precej dobro poznam vinogradniške raz-
mere pri nas in drugod ter morem reči le,
da bi z uveljavitvijo te uredbe Slovenija v
splošnem mnogo pridobila, pa le malen-
kostno izgubila. Tisti pa, ki bi po tej
uredbi tudi pri nas bili prizadeti, se ne
bodo vsaki škodi težko izognili na način,

kot sem ga že omenil, le malo dobre volje je treba. Imeti pa moramo pred očmi da bi uredba lahko bila še boljša za nas in bi pri nas sploh nikdo ne bil navidezno ali resnično oškodovan, če bi jo lahko delali Slovenci za sebe sami. Tako pa po zaslugi centralističnega sistema, ki ga tudi sedanjí vladi še ni uspelo odpraviti ali vsaj znatno omiliti, moramo delati zakone in uredbe za celo državo po enem kopitu. Jaz bi samo še pristavil, da je še malokatera gospodarska in socijalna uredba pri nas zagotovila nam toliko koristi in prednosti kot nam jih ponuja predstoječa uredba o sanaciji vinogradništva ter bi bil nesmisel, če bi jo odklanjali. Martin Munda.

Ljudski pravnik.

Izplačilo stare vloge. — L. B. — Star ste že in nimate niti toliko denarja, da bi si kupili vse kar potrebujete za življenje; imate pa vlogo v hranilnici, katera Vam pa ničesar ne izplača. — Ako je denarni zavod, pri katerem imate naložen denar, pod zaščito, Vam mora vzlic temu za primer Vaše bolezni in v svrhu neobhodenega Vašega vzdrževanja izplačati nekaj Vaše vloge, ker so taka izjemna plačila predvidena in dopustna. Ako pa ni pod zaščito, ga lahko tožite na izplačilo vloge.

Izplačilo dedne odpravščine; višina obresti. — J. Z. v P. — Vaš brat bi Vam bil moral z novim letom 1932 izplačati določen znesek, kakor ga je določil Vaš oče, ko mu je izročil posestvo. Gre torej za dedno odpravščino, katera ne spada pod zaščito in Vam jo mora brat brezpogojno izplačati. Le v slučaju, ako je prevzeto posestvo izgubilo od časa, ko je dolg nastal (leta 1930) pa do dneva izplačila več kot 25% svoje vrednosti, bi zamogel Vaš brat do 26. 9. 1937 zahtevati, naj sodišče njegov dolg napram Vam zniža sorazmerno z zmanjšano vrednostjo prevzetega posestva. Ta znižba pa ne sme presegati 50% prvotnega dolga. Do začetka leta 1932 bi morali Vi čakati na plačilo odpravščine brezobrestno. Vprašate, ali sedaj lahko zahtevate kaj obresti. Ker je zapadla Vaša terjatev v plačilo z novim letom 1932 in se brat tega roka ni držal, Vam pritičejo od novega leta 1932 naprej zakonite, to so 5%ne obresti. Obresti pa smete zahtevati le za tri leta na-

zaj, ako jih brat sam ni priznal za daljšo dobo.

Zaježitev vode. Odškodnina mlinarju? — F. T. — Posedujete mlin na vodni pogon in je ta mlin v porabi od leta 1884. Ves ta čas se je voda na Vašem posestvu zapirala (zaježila) in odpirala, ne da bi temu kdo ugovarjal. Leta 1931 pa ste začeli poleg mlina z vodno silo obratovati še mlatilnico in slamoreznico. Pravite, da Vam nek drug mlinar, ki je oddaljen pol ure od Vas, grozi s tožbo na odškodnino, ker mu zaježujete vodo. Vprašate, ali ste mu res dolžni plačati kako odškodnino. — Ker sami pravite, da ste leta 1931 stavili v pogon tudi mlatilnico in slamoreznico, očividno potrebujete radi tega več vode, kot ste jo preje samo za obratovanje mlina. Ako ima sosedni mlinar izgovorjene kake posebne pravice do uporabe vode, Vas lahko toži na odškodnino, ako Vi sedaj uporabljate več vodne sile in je on radi tega prikrajšan. Lahko pa je v 30 letih tudi priposestvenal pravico do gotove količine vode, prihajajoče z Vašega zemljišča in mu tudi v tem slučaju pritiče odškodnina. Ako pa ti pogoji niso podani in izvira voda na Vašem svetu, mu ni treba ničesar plačati.

Nastop vojaške službe z 18 leti. — J. K. v R. — Radi bi z 18 leti nastopili vojaško službo. Vprašate, kako bi to dosigli. — Napravite tozadevno prošnjo na vojni okrug ter priložite domovinski list, krstni list, izpisek iz rojstne knjige glede cele Vaše rodbine ter privoljenje staršev, odnosno varuha, da smete že z 18 leti vstopiti v vojaško službo. Nato boste dobili poziv, da pridete k zdravniškemu pregledu.

Dolg, ki izvira iz nakupa blaga, se ne zniža. — L. A. — V ruški tvornici ste pred letom 1932 kupili za 800 Din umetnih gnojil. Doslej ste odplačali okoli 210 Din in vprašate, koliko ste po zadnji naredbi o likvidaciji kmečkih dolgov še dolžni plačati. — Vaš dolg je treba plačati v celoti v 12 letnih obrokih, le obresti se znižajo in sicer jih imate plačati za čas do 24. 11. 1933 v dogovorjeni višini, kvečjemu pa 10%; od 24. 11. 1933 do 26. 9. 1936 imate plačati le 1% obresti, po 26. 9. 1936 pa se ne plača nikakih obresti več. 15. 11. 1936 ste imeli plačati od vsakih 100 Din skupne svote glavnice in obresti

odplačilo 3 Din, vsakega 15. novembra prihodnjih let, pa boste morali plačati 9.80 Din.

Datum zadolžnice in zaščite. — J. A. v L. — Posodili ste nekaj denarja v letih 1930, 1931 in 1932. Zadolžnice ste sestavili na sodišču 6. junija 1933 in vprašate, ali z ozirom na ta datum spadajo upniki pod zaščito ali ne. — Nastanek dolga ni odvisen od datuma zadolžnice, marveč se računa po dnevu, ko ste dejansko denar posodili. Radi tega se bodo vsi Vaši upniki smeli okoristiti z določili uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov, ako so ostali pogoji podani.

Kdaj je obrtnik zaščiten? — L. P. v P. — Ste posestnik in se hkratu bavite tudi s čevljarstvo obrtjo. Pravite, da delate le po tri mesece na leto, morate pa vzlic temu plačati precej obrtnega davka. Krivico trpite že radi pavšalizacije donosa iz čevljarstva obrti ter vprašate, ali se bo ta krivica povečala še s tem, da eventualno ne boste deležni zaščite po uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov. — Uredba določa, da je kmet zaščiten, čeprav se bavi s posli vaškega obrtnika, ako izvirajo njegovi obdavčeni dohodki pretežno iz kmetijstva. Koliko znaša osnova za posamezne davke, o tem določa pristojna davčna uprava. Če je potemtakem davčna uprava pravomočno določila kot osnovo dohodke iz čevljarstva večji znesek kot osnovo dohodkov iz kmetijstva, žal ne boste deležni kmečke zaščite.

Dolgovi kmeta se seštejejo. — S. H. v K. — Imate tri upnike, od katerih ima eden tirjati 5900 Din, drugi 3000 Din, tretji 500 Din. Vprašate, kako je tolmačiti tisti člen uredbe, ki določa, da je plačati dolgove do 500 Din v dveh letnih obrokih. Člen 52 uredbe točno določa, da se morajo plačati v dveh enakih letnih obrokih le tisti kmečki dolgov, ki skupaj niso večji, ali ki po opravljeni znižbi niso večji kot 500 Din. V Vašem slučaju boste torej plačevali vse dolgove v 12 letnih obrokih.

Gospodarska obvestila.

Tečaj Kmečke zveze v Konjicah. Bil je 21. jan. 1937 ter uspel nepričakovano dobro. Zanimanje za tečaj je bilo takšno, da so se tudi člani drugih krajevnih organizacij v okraju udeležili tečaja. Vodil ga je Matija Napotnik, ki je tudi predsednik

krajevne organizacije. Predavala sta kletarski nadzornik g. prof. Vojsk iz Maribora in kmetijski referent g. ing. Peternel. Kako potrebni so takšni tečaji, nam je pokazalo zanimanje, s katerim so navzoči poslušali izvajanja govornikov. Dobro bi bilo, da bi v tem zimskem času se priredilo še več sličnih kmečkih tečajev. Zato se pa pozivate vsi kmetje lepe konjiške nadžupnije, ki še niste člani Kmečke zveze, da se daste čimprej vpisati in tako pomnožite članstvo, ker le v skupnosti je moč, in s skupnimi močmi se da tudi marsikaj doseči.

Tridnevni kletarski tečaj se bo vršil dne 3., 4. in 5. februarja 1937 na Vinarski in sadjarski šoli v Mariboru. Tečaj je brezplačen, teoretičen in praktičen in bo trajal dnevno od 8.—12. in od 14.—18. ure. Oddaljenejši tečajniki bodo dobili lahko na zavodu brezplačno prenočišče, v kolikor bo prostora na razpolago.

Kmetijski strokovni tečaj v Ormožu. Vršil se je sredi januarja 3 dni ter bil prav dobro obiskan. Predavali so: kmetijski svetnik g. Šuštič, banovinski veterinar g. Nardin, banski svetnik g. Janžekovič in ravnatelj kmetijske posojilnice g. Munda. Tečaj je imel velik učni uspeh ter bo, kakor upamo, rodil tudi lepe sadove v praktičnem gospodarstvu. Ob tečaju smo sklenili, da stopimo vsi v svojo stanovsko organizacijo. To bo naša prava kmečkolavarska fronta, ki bo vodila borbo za pravice našega delavnega ljudstva v okviru JRZ pod vodstvom naših vrlih voditeljev.

Tržna poročila.

Mariborski živinski sejem. Na sejem 26. t. m. so prignali 6 konj, 8 bikov, 152 volov, 306 krav in 8 telet, skupaj 480 glav živine. Prodali pa so 262 glav. Cene so bile za kg žive teže naslednje: debeli voli 4—4.50 Din, poldebeli 3.50—4, plemenski 3.30—3.80, biki za klanje 3.25—3.40, klavne krave debele 3—3.60, plemenske 2.75 do 3.25, krave za klobase 1.75—2, molzne krave 2.60—3.20, mlada živina 3.50—4.10, telata 4.50—6 Din.

Mesne cene v Mariboru: volovsko meso I. vrste kg 10—12 Din, II. vrste 8—10, meso od bikov, krav, telic 5—8, telečje meso I. vrste 12—14, II. vrste 10—12, svinjsko meso sveže 10—14 Din.